

۹. مَعْنَى الْفِعْلِ

Yusuf İslam Dağdelen

MANEL FİİL: Kendisinden fiil manası anlaşılan her lafza manel fiil denir.

İSM-İ FİİLLER

- *İsmi fiil*, kendisinde **mazi veya emir** manası olan isimlerdir.

MAZİ MANASINDA

هَيْهَاتَ الْأَمْرِ « بَعْدَ
شَتَانَ زَيْدٌ وَ عَمْرٌ « افْتَرَقَا
سَرَعَانَ زَيْدٌ « قَرَبَا
وَشَكَانَ عَمْرُو
fail

EMİR MANASINDA

هَذَا زَيْدًا « خُذْهُ
رُوَيْدَ زَيْدًا « أَمِهْلُهُ
هَلَمْ زَيْدًا « أَخْضِرْهُ
هَاتِ شَيْئًا « أَعْطِهِ
حَيَّهْلُ الثَّرِيدَ « إِيْتِهِ
بَلْهُ زَيْدًا « دَعُهُ
عَلَيْكَ زَيْدًا « أَلْزِمْهُ
دُونَكَ عَمْرًا « خُذْهُ
تَرَاكَ زَيْدًا « أَتْرُكْهُ
mefulu bih

ZARFI MÜSTEKAR

- Hazfedilen müteallak umumi fiillerden olup, manası car ve mecrurdan anlaşılıyorsa o car-mecrura **zarfi müstekar** denir.
- Zarfi müstekar, ittifakla **mefulu bihte amel etmez**. Zahir failde amet etmesi içinse **ismi fail** konusunda zikredilen beş şeyden birine ya da **ismi mevsule** itimad etmesi şarttır.

مَا فِي الدَّارِ أَحَدٌ
faili zarfi müstekar
حَصَلَ هُوَ müteallak

زَيْدٌ فِي الدَّارِ أَبُوهُ
faili zarfi müstekar
حَصَلَ هُوَ müteallak

جَاءَنِي الَّذِي فِي الدَّارِ أَبُوهُ
faili zarfi müstekar
حَصَلَ هُوَ müteallak

İSMİ MENSUB

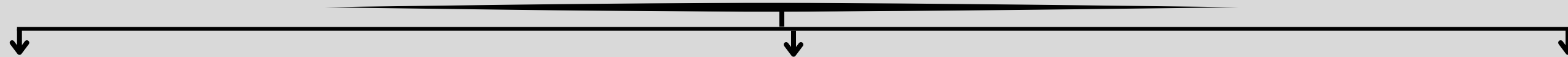
- *İsmi mefulun ameli gibi* amel eder. (Naibi fail alır.)
- İsmi mefulun amel etmesinde gerekli olan şartlar, ismi mensubda da aranır.

مَرَزْتُ بِرَجُلٍ هَاشِمِيٍّ أَخُوهُ
faili ismi mensub mevsuf
مَنْصُوبٌ إِلَى هَاشِمٍ

- Zarfi müstekarın haberi mukaddem olarak gelmesi de caizdir. فِي الدَّارِ زَيْدٌ أَبُوهُ
- Zahir bir faili ref etmezse, faili hazfedilen müteallaktan gelen müstetir zamirdir. زَيْدٌ فِي الدَّارِ
- Zarfi müstekar fail-meful dışındakilerde ise şartsız amel eder. (hal, zarf gibi)

زَيْدٌ فِي الدَّارِ
faili zarfi müstekar
حَصَلَ هُوَ müteallak

MANEL FİİL: Kendisinden fiil manası anlaşılan her lafza manel fiil denir.

İSM-İ MÜSTEAR

- İsmi müstear, kelime olarak ödünç alınmış isim demektir.
- İstilahta ise benzetme alakası ile başkasının yerine kullanılan isim demektir.

مَرَزْتُ بِرَجُلٍ ^{mevsuf} **أَسَدٍ** ^{faili} غُلَامُهُ

isim müstear

مُجْتَرِي

مَرَزْتُ بِرَجُلٍ **أَسَدٍ** عَلَيَّ

faili ismi müstear

مُجْتَرِي

- Yukarıdaki **أَسَدٌ** lafızları ismi müsteardır. **مُجْتَرِي** ismi fail manasındadır.
(Kölesi aslan gibi cesaretli olan adama uğradım)

SIFAT MANASINDA İSİM

- Kendisinden sıfat manası (ismi fail, ismi meful vs.) anlaşılan her isim de manel fiil olarak amil olur.

وَهُوَ **اللَّهُ** فِي السَّمَوَاتِ

mefulun fih
(mahallen mensub)

الْمَعْبُودُ فِيهَا

müteallak

- *Ayeti kerimede ki اللَّهُ kelimesi, الْمَعْبُود ismi meful manasındadır. Ve müteallaktır. Zira* *الْكَائِنُ - الثَّابِتُ* *gibi müteallak takdir edilseydi, Allah'ü Teala'ya mekan isnad edilmiş olurdu. الْمَعْبُود takdir edilip, semavatta ibadet olunandır denir.*
- *Car ve mecrur (فِي السَّمَوَاتِ) kendisine müteallak olup, mecruru (السَّمَوَاتِ) mefulun fih olarak mahallen nasb etmiştir.*

DIĞER MANEL FİLLER

- *İsmi mefulun amelı gibi* amel eder. (Naibi fail alır.)
- *İsmi mefulun amel etmesinde gerekli olan şartlar, ismi mensubda da aranır.*

اسْمُ الْإِشَارَةِ ◀ هَذَا زَيْدٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَمَامَ الْأَمِيرِ جَالِسًا

◀ دَا ◀ أَشِيرُ

hal zarfi mekan zarfi zaman

لَيْتَ ◀ لَيْتَكَ قَائِمًا فِي الدَّارِ
لَيْتَ ﴿ أَتَمَنَّى

لَعَلَّ ◀ **لَعَلَّكَ جَالِسًا عِنْدَنَا**

لَعَلَّ 《 اَتَرْجَى

حَرْفُ النَّدَاءِ ◀ يَا رَبَّنَا مُنْعِمًا ▶ **التَّشْيِيهِ** ◀ زَيْدٌ كَعَمْرِ قَاعِدًا

◀ يَا أَدْعُو ▶ كَ أَشْهُ

 التَّنْبِيْهِ ◀ هَذَا زَيْدٌ جَالِسًا
hal

 النَّفْيِ ▶ مَا شَأْنُكَ قَائِمًا
hal

ها « أَبْنَاهُ

⚠ NOT: Sıfat manasında isim ve diğer manel fiiller altında zikredilenler *fail ve mefulun bih sarih dışındakiler de amel eder.* (hal ve zarflar gibi)